

ЗНАМЕННІ ТА ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ

Знаменні та ювілейні дати в історії урології і суміжних областей у 2021 році

495 років від дня народження іспанського лікаря F. Diaz (1526–1590), автора виданого у 1588 р. у Мадриді ґрунтовної праці з урології. У книзі докладно описані сечокам'яна хвороба, запальовальні хвороби сечостатевого органів, симптоматика та клінічний перебіг доброякісної гіперплазії передміхурової залози, хвороб нирок, сечового міхура та сечівника, а також техніка оперативних втручань при каменях сечового міхура, стриктурах сечівника та деяких інших урологічних захворюваннях.

480 років від дня смерті професора медицини Базельського університету Парацельса (1493–1541), який вперше став застосовувати мінеральні води для лікування урологічних захворювань, розробив вчення про дозування ліків.

465 років тому уперше в світі швейцарський хірург P. Franco (1500–1570) виконав у 1556 р. високий розтин сечового міхура для видалення каменя.

440 років тому, у 1581 р. у Москві була відкрита Аптекарська хата, що стала згодом початком самостійного медичного управління в Росії, 1620 р. перетворена в Аптекарський наказ, при якому була створена перша російська лікарська школа, учні якої навчалися техніці катетеризації сечового міхура і вміли надавати першу допомогу хворим з гострою затримкою сечовипускання.

395 років від дня народження італійського хірурга D. Marchetti (1626–1688), який уперше в світі виконав у 1686 р. нефротомію у хворого, який страждав на камінь нирки.

255 років від дня народження професора Є.О. Мухіна (1766–1850), анатома, фізіолога і хірурга медичного факультету Московського університету. Широко використовував оперативне видалення каменів сечового міхура. Свій досвід виклав у книзі «Описание хирургических операций» (М., 1807).

250 років від дня народження основоположника першої російської хірургічної школи І.Ф. Буша (1771–1843), який опублікував перший російською мовою, що витримав 5 видань, капітальний підручник з хірургії «Керівництво до викладання хірургії (СПб., 1807), в якому багато місця було відведено хворобам сечових і статевих органів.

250 років від дня смерті С.В. Morgagni (1682–1771), основоположника патологічної анатомії, вивчав морфологічні зміни при різних захворюваннях, в тому числі і урологічних, який прагнув встановити зв'язок між морфологічними і клінічними проявами хвороби, вперше описав патологоанатомічні зміни при пухлинах передміхурової залози.

225 років від дня народження шведського анатома A. Retzius (1796–1860), який докладно описав у 1849 р. передміхуровий простір – *cavum Retzii*.

215 років тому Bozzini (у 1806 р.) винайшов уретроскопію.

210 років від дня народження Mercier (1811–1882), видатного французького уролога, який запропонував у 1836 р. вигнутий еластичний катетер, що названо його ім'ям, який створив спеціальний інструмент (інцізор) для резекції середньої частки аденоми передміхурової залози, який вводився через уретру.

195 років тому P.-S. Segalas (1792–1875) запропонував у 1826 р. пристрій для освітлення сечівника.

190 років від дня народження одного з основоположників урології – французького уролога F. Guyon (1821–1920), який заснував у 1990 р. перше в світі наукове урологічне товариство, автора численних праць з урології, чий клінічні лекції про хвороби нирок, сечових шляхів і передміхурової залози перекладені на російську мову (СПб., 1895–1899, т. I–III), який створив велику школу урологів;

190 років від дня смерті одного з основоположників російської клінічної медицини М.Я. Мудрова (1772–1831), який висунув і обґрунтував положення про необхідність лікувати не хворобу, а хворого.

185 років з дня народження видатного представника російської хірургії та урології М.В. Скліфосовського (1836–1904). Довів перевагу надлобкового перетину сечового міхура у порівнянні з

промежинною цистостомією. Запропонував оригінальний метод шва міхура, у 1887 р. застосував глухий шов. Удосконалив техніку резекції сечового міхура при раку. Вперше в Росії у 1883 р. виконав нефролітотомію. Розробив багато питань асептики і антисептики.

185 років від дня народження Е. Bergmann (1836–1907) – німецького хірурга, який розробив один з методів операції при водянці оболонки яєчка (операція Бергмана). Запропонував розріз для доступу до нирки і верхніх сечових шляхів.

180 років тому, в 1841 р. при Петербурзькій медично-хірургічній академії були створені кафедра і клініка госпітальної хірургії, які очолював з моменту заснування і до 1856 р. корифей вітчизняної хірургії М.І. Пирогов (1810–1881), в лекціях якого слухачам академії значне місце (близько 20%) було відведено урологічним захворюванням.

180 років тому В.О. Басов (1812–1879) опублікував у 1841 р. класичну працю про етіологію, патогенез і лікування каменів сечового міхура «Про кам'яну хворобу сечового міхура взагалі і, зокрема, про видалення каменів через розріз промежини», заснований на ретельному вивченні топографічної анатомії промежини і великого клінічного матеріалу (2968 спостережень).

160 років від дня народження одного з основоположників вітчизняної урології Б.М. Хольцова (1861–1940), який розробив багато розділів захворювань нирок, сечових шляхів і чоловічих статевих органів. У 1908 р. запропонував двоетапну аденомектомію. Розробив спосіб резекції уретри при її стриктурі. Опублікував багатотомне керівництво з урології «Приватна урологія» (1927–1928 рр.).

160 років від дня народження М.О. Михайлова (1861–1925), основоположника і керівника з 1901 до 1925 р. кафедри і клініки урології Інституту удосконалення лікарів у Петербурзі – Ленінграді. Вперше в Росії ввів урологію як самостійний предмет викладання для лікарів. У 1909 р. опублікував класичне керівництво з урології «Основи діагностики захворювань сечостатевих органів».

160 років від дня смерті І.В. Рклицького (1804–1861), який очолював хірургічну клініку Медико-хірургічної академії в С.-Петербурзі з 1847 р. Широкої популярності набула його дисертація «De stricture urethrae» (СПб., 1835 р.). Автор керівництва по оперативній хірургії (СПб., 1841 р.), яке витримало 3 перевидання, в якому була представлена техніка виконання всіх відомих в середині XIX століття операцій на органах сечостатевої системи. Першим в Росії описав вади розвитку сечового міхура.

160 років тому як Grahn (у 1861 р.) показав, що сеча є складним розчином, який складається з колоїдних і кристалоїдних речовин. Надалі ці дані лягли в основу колоїдно-кристалоїдної теорії утворення каменів нирок і сечового міхура.

155 років від дня відкриття у 1866 р. першої в Росії клініки хвороб сечових і статевих органів при Московському університеті (нині урологічна клініка ІММІ ім. І. М. Сеченова). Засновником і першим директором клініки був проф. І.П. Матюшенко (1813–1878).

155 років від дня смерті І.В. Буяльського (1789–1866), який розробив способи надання першої допомоги при гострій затримці сечовипускання, автора капітальної праці по урології «Анатоміко-хірургічні таблиці, що пояснюють виконання операції вирізування і розбивання сечових каменів» (СПб 1852 г.). У цій роботі був відображений величезний на той час хірургічний досвід І.В. Буяльського в області урології та узагальнені всі найважливіші досягнення урології того періоду. Описав слоновість калитки. Розробив способи надання першої допомоги при гострій затримці сечовипускання. Велику популярність здобула його робота про ниркові судини «Фотографічні малюнки витравлених артерій і вен нирок людських» (СПб., 1863 р.).

150 років від дня народження видатного представника російської хірургії та онкології П.О. Герцена (1871–1947), який запропонував один з методів зведення яєчка при крипторхізмі. Багато уваги приділяє лікуванню хворих на аденому передміхурової залози, члена-засновника Московського товариства урологів.

150 років від дня народження уролога О.М. Гагмана (1871–1935); вперше у 1899 р. опублікував в журналі «Хірургія» роботу про рентгенодіагностику каменів нирок, члена-засновника створеного у 1923 р. Московського товариства урологів, у 1908 р. опублікував перше в Росії керівництво по цистоскопії з оригінальними кольоровими рисунками.

150 років від дня народження Г.І. Барадуліна (1871–1932), автора деяких робіт з сечокам'яної хвороби, ендоскопії в урології і фізіотерапевтичних методів лікування урологічних захворювань.

145 років від дня народження видатного хірурга М.Н. Бурденка (1876–1946), який зробив значний внесок і у розвиток урології. Одним з перших розробив патогенез нирково-печінкової недостатності (1909 р.), опублікував оригінальні дослідження про внутрішньоочеревинні розриви сечо-

вого міхура (1907 р.), про патогенез нейрогенного сечового міхура (1910 р.) про оперативне лікування нетримання сечі (1929 р.) та ін.

145 років від дня народження С.М. Лісовської (1876–1951), першої в нашій країні жінки – професора-уролога, що заснувала у 1923 р. урологічну клініку І Ленінградського медичного інституту ім. І.П. Павлова. Опублікувала оригінальні дослідження з оперативної урології, туберкульозу сечових і статевих органів, ускладнень гонореї у чоловіків, рентгенодіагностики урологічних захворювань.

145 років від дня смерті G. Simon (1824–1876), німецького хірурга, вперше в світі у 1869 р. виконав нефректомію.

140 років від дня заснування (1881р.) одного з найстаріших у світі хірургічних товариств – Російського хірургічного товариства ім. М.І. Пирогова, одним із засновників і першим головою якого був відомий уролог П.П. Заблоцький–Десятовський (1814–1882).

140 років від дня народження професора, генерал-майора медичної служби А.А. Чайки (1881–1968), видатного хірурга-уролога, заслуженого діяча медичної науки УРСР, одного з основоположників урології в Україні. У 1919 р. він організував і очолив в госпіталі урологічне відділення на 20 ліжок, а у 1928 р. на базі урологічного відділення Київського окружного госпіталю створюється урологічна клініка кафедри урології Київського інституту удосконалення лікарів, яку він очолював до 1941 р. А.А. Чайка особливу увагу приділяв таким поширеним захворюванням, як аденома і рак передміхурової залози, сечокам'яна хвороба. Андронник Архипович вже в той час був ініціатором своєчасної діагностики аденоми простати і одномоментної аденомектомії. Цій проблемі була присвячена доповідь А.А. Чайки на конференції урологів України у 1934 р. Після закінчення Другої світової війни він повернувся до Києва, де зайняв посади завідувача кафедри урології Київського медичного інституту і головного хірурга Київського окружного військового госпіталю. У цей період А.А. Чайку цікавить стратегія розвитку урологічної служби в Україні. Розуміючи необхідність розширення її інфраструктури та зміцнення наукової бази, він сприяв відкриттю в багатьох медичних інститутах України кафедр і доцентських курсів з урології. До найбільш важливих його справ належить віднести діяльність, присвячену створенню науково-дослідного інституту урології, яку А.А. Чайка почав у 1958 р. своїм офіційним письмовим зверненням до Міністерства охорони здоров'я УРСР. Цю ідею було реалізовано в 1965 р., з тих пір існує в Україні головний науково-методичний центр – Інститут урології та нефрології АМН України. Він розробив оригінальну техніку нефротомії і відновлення заднього відділу сечівника при його облітерації на великій відстані. За трудові заслуги він був нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки і медалями. У 1961р. Президія Верховної Ради УРСР нагородила А.А. Чайку Почесною грамотою та присвоїла його ім'я клініці урології Київського медичного інституту.

140 років від дня смерті корифея вітчизняної анатомії і хірурга М.І. Пирогова (1810–1881), в своїх працях багато уваги приділяв урологічним захворюванням (травмам і стриктурам уретри, каменям сечового міхура, туберкульозу статевих органів у чоловіків), основоположника військово-польової хірургії і урології, першого вітчизняного медика, який став обговорювати лікарські помилки з тим, щоб уникнути їх надалі, детально описав топографію нирок, сечоводів і сечового міхура, який запропонував для перев'язки загальної клубової артерії розріз, який названо його ім'ям і застосовується для оголення сечоводу.

135 років від дня народження відомого німецького мікробіолога А. Wassermann (1886–1925), який запропонував у 1906 р. серологічну реакцію для розпізнавання сифілісу (реакція Вассермана).

130 років від дня народження А.І. Маянца (1891–1954), одного з основоположників вітчизняної фтізіоурології.

120 років тому В.І. Розумовський (1857–1935) запропонував у 1901 р. пластичні операції по відновленню прохідності сім'явивідних шляхів (вазоорхоанастомоз і вазоепідидимоанастомоз), що названо його іменем.

115 років від дня заснування у 1906 р. німецького наукового товариства урологів, другого в світі.

115 років від дня смерті В.М. Тарновського (1839–1906), який докладно описав гострий гонорейний уретрит і ускладнення гонореї у чоловіків. Запропонував фантом для демонстрації уретроскопії.

115 років від дня смерті німецького уролога М. Nitze (1843–1906), винахідника цистоскопа (1877 р.). Автор першого підручника з цистоскопії (1889 р.) і цистоскопічного атласу (1894 р.).

115 років від дня смерті французького фізика П'єра Кюрі (1859–1906), основоположника вчення про радіоактивність. Відкриття радіоактивності сприяло розвитку медицини, у тому числі і урології.

115 років тому Sebel у 1906 р. сконструював насичені вісмутом рентгеноконтрастні сечовідні катетери.

115 років тому Voelcker і Lichtenberg у 1906 р. запропонували і впровадили в практику ретроградну пієлоуретерографію.

110 років тому Lichtenberg і Dietlen у 1911 р. запропонували пневмопієлографію.

110 років тому Picker у 1911 р. запропонував і виконав везикулографію.

110 років тому Д.П. Кузнецький (1875–1939) у 1911 р. опублікував класичну працю «Камені нирки і сечоводу», яка не втратила свого значення і нині.

110 років тому Н.С. Перешивкін (1878–1933) в 1911 р. на XI з'їзді російських хірургів у Москві зробив перше у вітчизняній науці повідомлення про застосування ретроградної пієлографії при захворюваннях нирок.

105 років від дня смерті І.І. Мечникова (1845–1916), великого мікробіолога, епідеміолога та імунолога, який заклав основи вчення про порівняльну еволюційну патологію та імунітет, у 1892 р. опублікував «Лекції про порівняльну патологію запалення», у 1908 р. удостоєну Нобелівської премії, творця вчення про імунітет, який отримав загальне визнання і всебічно розвивається в даний час у різних розділах медицини, в тому числі і в урології.

105 років від дня смерті Т. І. Вдовиковського (1834–1916), який заснував 17 травня 1863 р. перше в Україні спеціалізоване урологічне відділення при Одеській міській лікарні.

105 років від дня смерті А. Neisser (1855–1916), який відкрив у 1879 р. збудник гонореї – гонокок. Запропонував метод забарвлення гонококів і деяких інших бактерій. У 1902 р. заснував німецьке товариство по боротьбі з венеричними хворобами.

100 років тому Р. Rosenstein, Н. Carelli і Е. Sordelli в 1921 р. запропонували для кращого зображення на рентгенограмі контурів нирок вводити в навколонишкову жирову клітковину повітря.

100 років тому R. Vachrach і К. Hitzenberg у 1921 р. виступили на V конгресі товариства урологів у Відні з результатами впровадження в практику пієлоскопії, що отримала згодом широке застосування у вивченні уродинаміки верхніх сечових шляхів.

100 років тому Р. Rosenstein запропонував в 1921 р. пневмоперіцистографію.

85 років від дня смерті С.П. Федорова (1869–1936), основоположника вітчизняної оперативної урології, найвідомішого представника клінічної медицини кінця минулого століття і першої третини ХХ століття. З ім'ям С.П. Федорова пов'язаний розвиток хірургії нирок і сечоводів. Він першим у Росії застосував цистоскопію (1892 р.), катетеризацію сечоводів (1901 р.) і індігокармінову пробу (1903 р.). Вперше в світі у 1898 р. виконав одноетапну надлобкову черезміхурову аденомектомію. У 1907 р. заснував перше в Росії наукове товариство урологів. Створив велику школу радянських урологів. Автор класичної багатотомної праці «Хірургія нирок і сечоводів» (1923–1925).

85 років від дня смерті великого фізіолога І.П. Павлова (1849–1936). Вчення І.П. Павлова про вищу нервову діяльність стало одним з найбільших досягнень сучасного природознавства. Це вчення має велике значення для практичної медицини, в тому числі і для урології. У 1883 р. вперше в світі здійснив пересадку собаці сечоводів у шкіру.

60 років від дня смерті І.М. Шапіро (1887–1961) керівника урологічних клінік Ленінградського інституту удосконалення лікарів і Ленінградського НДІ онкології АМН СРСР, голови Ленінградського наукового товариства урологів ім. С.П. Федорова.

60 років від дня смерті І.І. Маклецова (1863–1961), основоположника урології в Харкові, завідувача кафедри урології Українського інституту удосконалення лікарів.

Професор В.П. Стусь